

MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

NP4411VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

RADEK ŠÍP

Mladší školní věk

- 6 – 12 let
- Nástup do školy
- Formování sebepojetí a sebehodnocení
- Rozvoj záměrné pozornosti

Fyzický vývoj

- Zlatý věk motorického učení
- První období tělesné zdatnosti a obratnosti

Hrubá motorika

- Dochází ke zvýšení tělesné síly
- Rozvoji schopnosti plánovat a organizovat aktivity
- Zlepšuje se vytrvalost při fyzických činnostech
- Reakční doba na konci období dosahuje vrcholu
- Roste výkonost ve sportu i jiných aktivitách
- Rychlá únavnost kvůli neefektivnímu využívání energie, avšak regenerace je taktéž rychlá
- Připravenost zvládnout základy týmových sportů a kolektivní spolupráce
- V závěru daného období se dítě svou fyzickou obratností i manuální zručností vyrovná dospělým

Jemná motorika

- Postupné zvyšování kontroly nad pohyby
- Automatizace pohybů
- Zlepšení psaní i rýsování

Kognitivní vývoj

- Rozvoj logického myšlení založeného na konkrétních příkladech
- Děti se učí generalizovat a zobecňovat
- Ustupuje magické myšlení a nahrazuje ho myšlení založené na vlastních zkušenostech
- Dochází k výraznému rozvoji učení a kognitivních procesů, včetně paměti a metakognitivních dovedností jako je plánování či organizace.

Kognitivní vývoj

- Ustupuje egocentrismus, ale stále **černobílý svět**
- Postupně se objevuje decentrace (více perspektiv)
- **Potřeba pravidel, jasného uspořádání**
- Morální absolutismus
- **Chybí zkušenosti a odhad**, plánuje nereálné cíle – je třeba skálopevně přesvědčeno o slavné kariéře sportovce, vynálezce nebo zpěváka. Překážky nerozezná a neuznává

Pozornost

- Záměrná
- Učí se orientovat v čase a prostoru
- Vnímání dětí se vývojem přibližuje vnímání dospělého
- **Pomáhá vizualizace, střídání aktivit, zařazení pohybových aktivit**
- Smysluplnost a odpočinek

Verbální schopnosti

- Děti se učí a osvojují si gramatická pravidla, rozšiřují svůj jazyk o synonyma a **běžně používané fráze**
- **Dochází k rozšíření slovní zásoby včetně méně běžných výrazů, odborných termínů a cizích slov**
- V rámci základního vzdělávání začínají studenti s výukou prvního cizího jazyka
- Děti se seznamují s písemnou a **elektronickou komunikací**
- V tomto věku se některé děti stávají čtenáři, což jim poskytuje náskok

Chápání významů

- Začínají chápat a používat ironii, sarkasmus a nadsázku
- **Postupně přizpůsobují svůj komunikační styl sociálnímu statusu a kontextu lidí, se kterými se zrovna baví**
- Osvojují si schopnost rozlišovat mezi formálním jazykem a hovorovým vyjadřováním, jako je používání slangu s přáteli

Sociální vývoj

- Děti získává nové kontakty mimo okruh rodiny
- **Spolužáci začínají být vedle rodičů a učitelů významní pro utváření názorů**
- Snadné a rychlé navazování vztahů
- Třídní kolektiv se diferenciuje. **Populární jsou často děti, které jsou sociálně aktivní, sportovně nadané, mají dobré školní výsledky nebo jsou přátelské a ochotné pomáhat**
- Děti se učí zvládat protikladné požadavky, konflikty i vlastní emoce (touha být nejlepší versus touha patřit do party)
- Rozvíjejí nové sociální dovednosti, jako je poskytování podpory druhým, empatie a schopnost pracovat v týmu
- **Vyhledávají a mají v oblibě kolektivní hry a soutěže s ostatními**

Sociální vývoj - normy

- Školák již má zvnitřnělé základní normy sociálního chování a hodnoty, vše je však labilní a během školního věku se začínají sociální normy morálního jednání stabilizovat
- **Na začátku období – podle důsledků (trestů a odměn)**
- **Na konci - snaha být dobré dítě, zvnitřněný řád**

Sebepojetí a sebehodnocení

- **Rozvoj sebehodnocení**
- Seberealizace přibývá postupně
- **V 10 letech schopno introspekce a spontánní sebereflexe, často mluví o svých pocitech**
- Rodiče mají vliv na kladné/záporné sebehodnocení

Sebehodnocení

- Opakované (ne)úspěchy (i dílčí) + jak se pracuje s chybou
- Osobnostní charakteristiky, nízká frustrační tolerance
- Handicap
- Vliv prostředí, rodiny

STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

np4411 Vývojová psychologie

Radek šíp

Starší školní věk

12 – 18 let (Adolescence 12-20)

Tělesné dospívání

Hledání vlastní identity

Partnerství

Svoboda a Zodpovědnost

Sekulární akcelerace

Fyzický vývoj

Rozvoj síly, rychlosti a vytrvalosti

Různě rychlý (dívky x chlapci, ale i uvnitř týmů tříd...)

Pohlavní vývoj a dospívání – **důležitost vzhledu**

U dívek – významnější kvalitativní změny

U chlapců – zdánlivě více kvantitativní změny

Hodnocení změn Dívky X Chlapci

Kognitivní vývoj

Konkrétní realita --) hypotetický svět

Hypoteticko-deduktivní myšlení

Rozvoj kognitivní flexibility (různé strategie)

Nárůst důležitosti budoucnosti i minulosti

Metakognice

Kognitivní vývoj

- Připouštějí různé možnosti
- Systematické uvažování
- Experimentování s vlastními úvahami

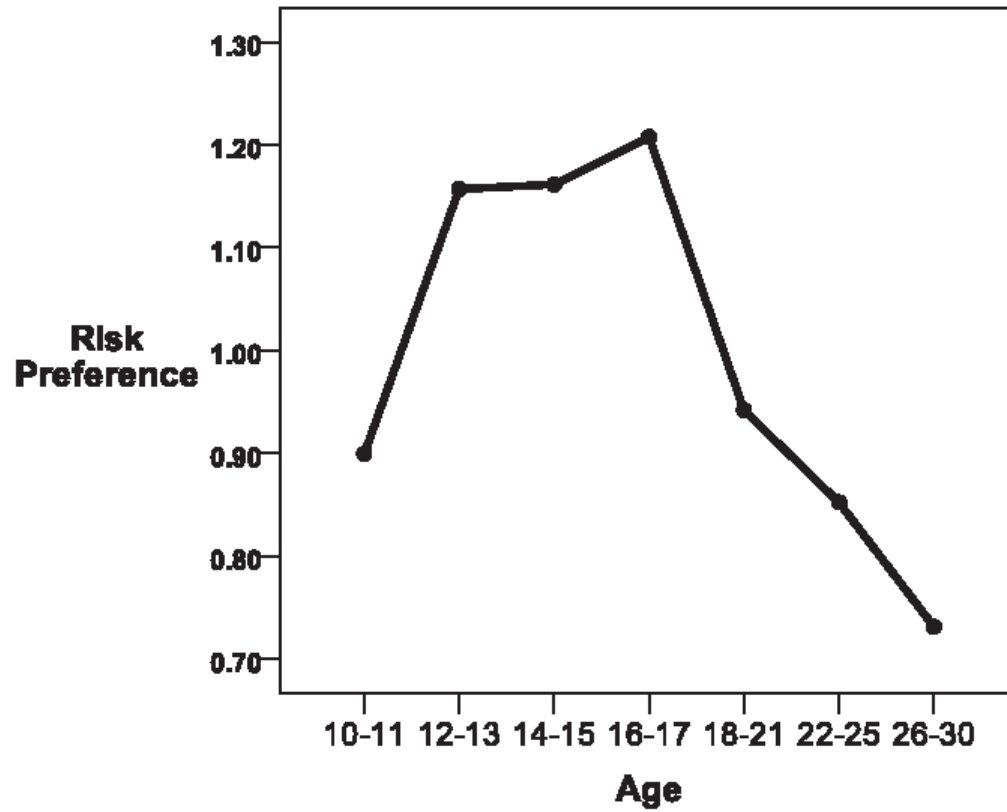

Emoční vývoj

- Reakce výrazné a často nepřiměřené
- Proměnlivé a neznámé
- Uzavřenost (emoce jako intimní součást sebe sama)
- Negativní afektivita kvůli nejistotě a zaměření na sebe

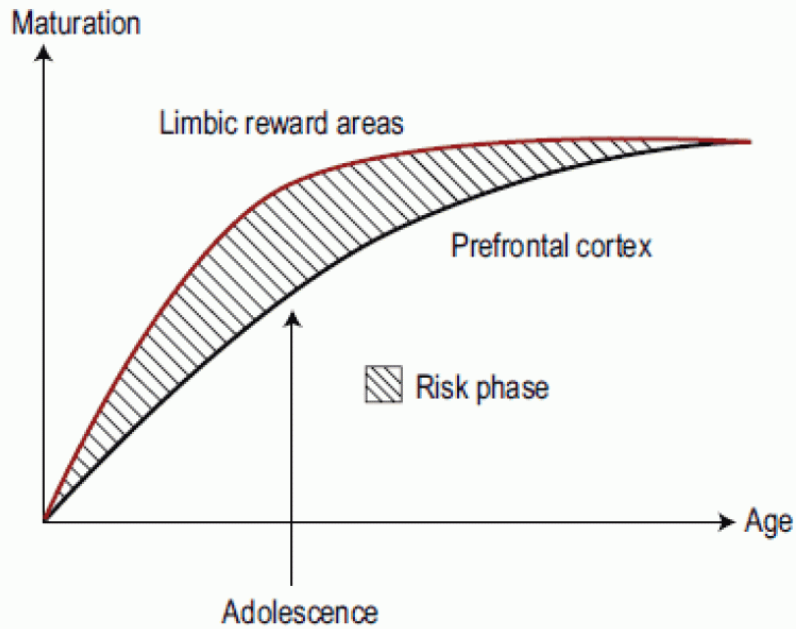

Age Differences in Risk Preference

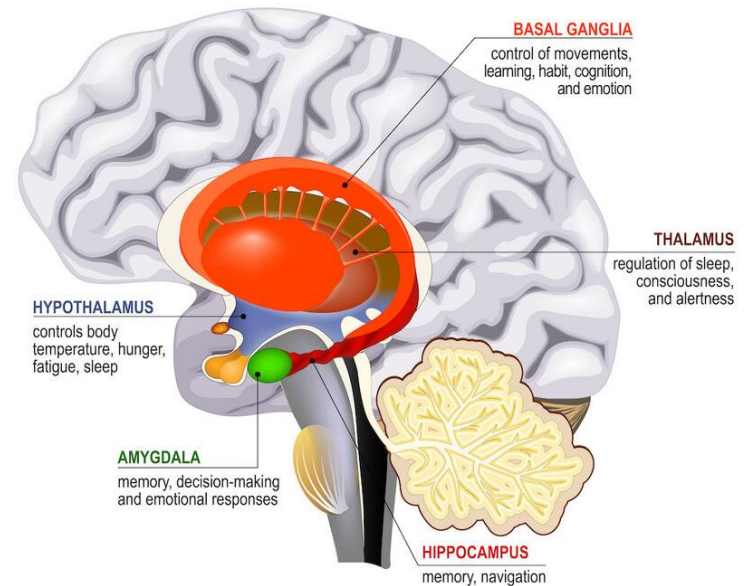
Steinberg, L.D. (2009). Should the science of adolescent brain development inform public policy? *The American psychologist*, 64 8, 739-50.

FIGURE 3

Nonlinear maturation processes of subcortical and prefrontal brain areas lead to an imbalance of neural networks in adolescence. Modified from (12) Casey BJ, Jones RM, Hare TA: The adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Sciences* 2008; 1124: 111–26. Reprinted with the kind permission of John Wiley and Sons

Konrad, K., Firk, C., & Uhlhaas, P. J. (2013). Brain development during adolescence: neuroscientific insights into this developmental period. *Deutsches Ärzteblatt International*, 110(25), 425.

<https://stock.adobe.com/cz/images/limbic-system-cross-section-of-the-human-brain/249739415>

Osobnostní vývoj

Potřeba jistoty a bezpečí

Potřeba seberealizace

Potřeba otevřené budoucnosti

Potřeba vzrušujících zážitků

Nejistota a změny

Dočasný kognitivní egocentrismus

Kritičnost + polemizování

Pocit výjimečnosti (úvah)

Výkyvy sebepojetí a kolísání sebedůvěry

Radikalismus

Odmítání kompromisů a výjimek

Sociální potřeby v adolescenci

- **Autonomie / Nezávislost**
- **Přátelství / Sdílení**
- **Uznání / Úspěch**
- **Akceptace / Pochopení / Patřit**
- **Intimity**
- **Bezpečí / Jistoty**

Sociální vývoj

Identita

Sebehodnocení

Intimní vztahy

Pohlavní identita

Pracovní oblast

Proměna s rodiči

Utváření identity

1

Přejmutí
identity

Podle vzoru
Oblečení
Hudba
Výzor

2

Difúzní forma

Přelétavost
nevyhraněnost

3

Moratorium

Krize
Pochyby

4

Dosažená
identita